

Examen HAVO

2015

tijdvak 1
vrijdag 22 mei
13.30 - 16.30 uur

management & organisatie

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Achter dit examen is een erratum opgenomen.

Dit examen bestaat uit 31 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 59 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg, berekening of afleiding ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

De broers Arie en Gerard van den Hoven zijn eigenaren van het timmerbedrijf WoodArt. Bij de oprichting van WoodArt was gekozen voor de rechtsvorm van de vennootschap onder firma (vof).

Arie en Gerard besluiten nu om de vof om te zetten in een besloten vennootschap (bv).

- 2p **1** Leg uit dat de schuldeisers van WoodArt meer risico gaan lopen indien Woodart een bv is dan indien Woodart een vof is.

De omzetting van de vof in een bv heeft gevolgen voor de belasting die over de winst van de onderneming betaald moet worden.

- 1p **2** Van welke belasting over de winst is sprake bij een vof en van welke belasting over de winst is sprake bij een bv?

Arie en Gerard willen hun werknemers motiveren en besluiten om aandelen aan hun werknemers te verstrekken.

- 2p **3** Geef twee redenen waarom de motivatie van de werknemers kan toenemen als een onderneming aandelen aan de werknemers verstrekt.

Opgave 2

Bij deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 1 tot en met 4.

Scholen voor het voortgezet onderwijs in Nederland ontvangen van de rijksoverheid een vergoeding (*zie informatiebron 1*). Deze vergoeding is voor veel scholen niet toereikend.

In informatiebron 2 is de begroting van baten en lasten voor 2015 van het Alwies College gegeven.

1p **4** Bereken voor het Alwies College de begrote totale baten voor 2015.

2p **5** Bereken het begrote resultaat over 2015 van het Alwies College. Geef aan of het een positief of een negatief resultaat is.

De directeur van het Alwies College is ontevreden over het begrote resultaat. Daarom wil hij de begrote lasten voor 2015 verlagen.

Tineke, de kantine-medewerkster, meldt aan de directeur dat zij per 1 januari 2015 ontslag neemt. Tineke verzorgt de koffie en thee voor het personeel. Het personeel hoeft voor deze koffie en thee niet te betalen.

De directeur grijpt deze kans aan om te bezuinigen op de warme-drankenvoorziening van het personeel.

Om te bepalen of hij op de warme-drankenvoorziening kan bezuinigen, onderzoekt de directeur de lasten van de huidige warme-drankenvoorziening en die van mogelijke alternatieven.

Huidige situatie van de warme-drankenvoorziening

Tineke is op 1 augustus 2008 ingeschaald in functieschaal 3, trede 1. Elk daarop volgend jaar op 1 augustus is haar salaris één trede in functieschaal 3 gestegen. Tineke heeft een baan van 20 uur per week. In informatiebron 3 zijn gegevens over de personeelslasten opgenomen.

4p **6** Toon aan dat de personeelslasten over 2014 van Tineke € 15.129,13 zijn. *Vul hiertoe de uitwerkbijlage bij deze vraag volledig in.*

Alternatieven voor de warme-drankenvoorziening per 1 januari 2015

Voor de warme-drankenvoorziening na het vertrek van Tineke kan het Alwies College kiezen uit drie alternatieven (*zie informatiebron 4*):

- a het benoemen van een nieuwe kantine medewerkster (Els)
- b het kopen van warme-drankenautomaten
- c het leasen van warme-drankenautomaten

De materiële lasten bij deze alternatieven bestaan uit:

- constante materiële lasten. Deze bestaan uitsluitend uit afschrijvingslasten.
- variabele materiële lasten. Deze bestaan uitsluitend uit de lasten van de ingrediënten voor de warme dranken.

Alternatief a. Het benoemen van een nieuwe kantine medewerkster (Els)

Op het moment dat het Alwies College kiest voor het benoemen van een nieuwe kantine medewerkster, moeten er ook nieuwe ketels en thermoskannen worden aangeschaft. De nieuwe ketels moeten worden aangesloten. Dit aansluiten veroorzaakt ook afschrijvingslasten.

- 1p 7 Leg uit waarom ook op de aansluiting van de ketels moet worden afgeschreven.
- 1p 8 Bereken de totale lasten van alternatief a. *Vul hiertoe de uitwerkbijlage horende bij de vragen 8 en 12, voor zover het vraag 8 betreft, volledig in.*

Er worden in 2015 naar verwachting 55.000 koppen warme drank door het personeel gedronken. Op grond hiervan kan het aantal benodigde warme-drankenautomaten worden bepaald.

- 1p 9 Bereken het aantal benodigde warme-drankenautomaten.

Alternatief b. Het kopen van warme-drankenautomaten

Het kopen en gebruik van nieuwe warme-drankenautomaten veroorzaakt in 2015 zowel personele als materiële lasten voor het Alwies College.

- 2p 10 Bereken de begrote totale afschrijvingslasten voor 2015 voor het Alwies College bij alternatief b.

Alternatief c. Het leasen van warme-drankenautomaten

De warme-drankenautomaten kunnen ook geleased worden.

- 1p **11** Motiveer of er bij alternatief c sprake is van operational lease of van financial lease.

Conclusie

De directeur van het Alwies College kiest voor die warme-drankenvoorziening met de laagste verwachte totale lasten in 2015 (uitgaande van 55.000 koppen warme drank).

- 5p **12** Motiveer voor welk alternatief de directeur zal kiezen. *Vul hiertoe de uitwerkbijlage horende bij de vragen 8 en 12 verder volledig in.*

Opgave 3

Bibliotheek Den Helder (BDH) leent boeken en overige media uit aan haar leden. Om lid te zijn van BDH moet een abonnement afgesloten worden voor een periode van 12 maanden. De betaling van het abonnementsgeld vindt plaats aan het begin van die periode.

Bij BDH wordt een boete in rekening gebracht als een lid te laat is met het terugbrengen van de uitgeleende producten.

Hieronder staan drie financiële overzichten van BDH.

Op de gedeeltelijke balans staan niet alle balansposten van BDH vermeld.

debet	Gedeeltelijke balans BDH per 31 december (getallen x € 1)				credit
	2014	2013		2014	
Boeken & overige media	.....(a).....	300.000	Eigen vermogen	.....(d).....	65.000
Nog te ontvangen boetegelden ¹⁾	2.850	2.130	Voorziening onderhoud pand	6.500	14.000
Liquide middelen	.....	15.000	Vooruitontvangen lidmaatschapsgeld ²⁾	51.500	45.000

noot 1 Alle nog te ontvangen boetegelden over 2013 zijn in de loop van 2014 ontvangen

noot 2 Het vooruitontvangen lidmaatschapsgeld geldt voor het jaar daarop.

Staat van baten en lasten BDH 2014 (getallen x € 1)			
baten			lasten
Subsidie gemeente Den Helder	500.000	Afschrijving boeken & overige media	45.700
Lidmaatschap	.....(b).....	Schoonmaak	2.500
Boetes	8.900	Overig	560.000
Saldo baten en lasten	.....	Saldo baten en lasten	.....
	.....		.....

Overzicht van ontvangsten en uitgaven BDH 2014 (getallen x € 1)			
ontvangsten			uitgaven
Subsidie gemeente Den Helder	500.000	Aankoop boeken & overige media	51.400
Lidmaatschap	97.100	Schoonmaak	10.000
Boetes	.....(c).....	Overig	560.000
Saldo ontvangsten en uitgaven	.....	Saldo ontvangsten en uitgaven	.....
	.....		.....

- 2p **13** Bereken het bedrag van de balanspost Boeken & overige media **(a)** op 31 december 2014.
- 2p **14** Bereken de baten uit lidmaatschap **(b)** van BDH in 2014.
- 2p **15** Bereken het totale bedrag dat BDH in het jaar 2014 aan boetes **(c)** heeft ontvangen.
- 2p **16** Bereken het eigen vermogen **(d)** van BDH op 31 december 2014.

Opgave 4

Bij de introductie op de beurs in 1998 van chipsfabrikant Excess Group nv werd door de directie het dividendbeleid voorgesteld.

Het dividendbeleid bestaat uit twee onderdelen:

- a Enerzijds streeft Excess Group ernaar om minstens 40% van de nettowinst beschikbaar te stellen voor dividend.
- b Anderzijds streeft Excess Group naar een versterking van het eigen vermogen en probeert het bij het beschikbaar stellen van het dividend hiermee rekening te houden.

Van Excess Group is het volgende overzicht per 31 december 2014 gegeven:

Eigen vermogen:	
Geplaatst aandelenkapitaal ¹⁾	€ 240.000
Reserves	€ 224.360.000
Nettowinst 2014	€ 23.400.000

noot 1 De nominale waarde van 1 aandeel Excess Group nv bedraagt € 0,01.

Er moeten beslissingen worden genomen over de beschikbaarstelling van het dividend over 2014.

Onderdeel a

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders begin 2015 is aan aandeelhouders voorgesteld om vanuit de nettowinst 2014 een dividend beschikbaar te stellen van € 0,50 per aandeel.

- 1p 17 Bereken het aantal geplaatste aandelen per 31 december 2014.
- 3p 18 Toon met een berekening aan of Excess Group zich met dit voorstel heeft gehouden aan onderdeel a van het dividendbeleid.

Onderdeel b

- 1p 19 Leg uit dat het streven om minstens 40% van de nettowinst beschikbaar te stellen aan dividend in strijd kan zijn met het beleid gericht op versterking van het eigen vermogen.

Een versterking van het eigen vermogen van Excess Group leidt tot een verbetering van de solvabiliteit en daardoor tot een betere onderhandelingspositie op de vermogensmarkt.

- 2p **20** Leg uit dat een verbetering van de solvabiliteit kan leiden tot een betere onderhandelingspositie op de vermogensmarkt.

Opgave 5

In deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

Bij deze opgave horen de informatiebronnen 5 tot en met 7.

Ruud van Eyck is eigenaar van CamperFun. CamperFun is een eenmanszaak die campers verhuurt.

In informatiebron 5 is de gedeeltelijk ingevulde balans van CamperFun per 31 december 2015 opgenomen. In het vierde kwartaal 2015 zijn 17 huurcontracten afgesloten voor de verhuur van de campers in 2016.

- 1p **21** Bereken het bedrag van de post Vooruitontvangen bedragen op 31 december 2015.
- 2p **22** Leg uit waarom de post Vooruitontvangen bedragen onderdeel is van het vreemd vermogen.

In 2015 beschikt CamperFun over drie campers. De winst over 2015 van CamperFun bedroeg € 5.400. Ruud wil de winstgevendheid van CamperFun verhogen door op 1 januari 2016 te investeren in de aanschaf en restauratie van een vierde camper.

Ruud wil de investering zoveel mogelijk met vreemd vermogen financieren.

De Rabobank is bereid op 1 januari 2016 extra krediet te verstrekken onder de voorwaarde dat de solvabiliteit van CamperFun niet verslechtert. Ruud zal daarom ook een deel van de financiering voor zijn rekening moeten nemen.

Ruud zal de investering doen als aan de volgende twee voorwaarden wordt voldaan:

- a Inbreng eigen liquide middelen.
Ruud kan maximaal € 14.000 aan eigen liquide middelen inbrengen om de investering te betalen.
- b Totale verwachte nettowinst.
De totale verwachte nettowinst van CamperFun moet over 2016 hoger zijn dan € 7.000.

a Inbreng eigen liquide middelen

Ruud heeft op internet een geschikte camper gevonden. Gegevens over deze camper staan in informatiebron 6.

- 1p **23** Bereken de solvabiliteit (totaal vermogen/vreemd vermogen) van CamperFun op 31 december 2015.

De Rabobank stelt als eis dat de solvabiliteit (direct na de investering en de financiering ervan op 1 januari 2016) niet verslechtert vergeleken met de solvabiliteit op 31 december 2015. De Rabobank hanteert voor de solvabiliteit totaal vermogen/vreemd verhouding.

- 4p **24** Bereken het bedrag dat Ruud op 1 januari 2016 aan eigen liquide middelen moet inbrengen om te voldoen aan de solvabiliteitseis van de Rabobank.

b Totale verwachte nettowinst over 2016

De constante kosten van CamperFun bestaan onder andere uit de verschuldigde motorrijtuigenbelasting (*zie informatiebron 7*). De motorrijtuigenbelasting is voor alle campers van CamperFun even hoog. De verwachte totale constante kosten van CamperFun exclusief motorrijtuigenbelasting over 2016 zijn € 8.048.

- 2p **25** Bereken de verwachte totale constante kosten over 2016 van CamperFun.

Voor 2016 geldt:

- De variabele kosten per huurcontract zijn € 350.
- De huuropbrengst per huurcontract is € 550.
- De kosten en opbrengsten zijn voor alle campers gelijk.

- 2p **26** Teken voor 2016 de lijn van de verwachte totale dekkingsbijdrage en de lijn van de verwachte totale constante kosten van CamperFun op de uitwerkbijlage bij deze vraag.

Conclusie

Ruud verwacht dat er 84 huurcontracten worden afgesloten voor het gebruik van de campers in 2016.

- 3p **27** Zal Ruud de investering doen? Betrek in het antwoord de voorwaarden a en b.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 6

In deze opgave blijven de belastingen buiten beschouwing.

Handelsonderneming Ergun bv verkoopt tandenborstels in Nederland.

Ergun koopt deze tandenborstels in China in.

Ergun berekent de verkoopprijs op basis van de kostprijs. De verkoopprijs is € 2,45 per tandenborstel.

Voor de maand april 2014 is het volgende gegeven:

- het verwachte aantal ingekochte en verkochte tandenborstels is 10.000.
- het werkelijke aantal ingekochte en verkochte tandenborstels is 12.000.

	voorcalculatorisch budget (op basis van 10.000 stuks)	werkelijke kosten (op basis van 12.000 stuks)
inkoopwaarde	€ 12.000	€ 15.000
inkoopkosten	€ 2.000	€ 2.300
overheadkosten	<u>€ 5.600</u>	<u>€ 6.500</u>
totaal	€ 19.600	€ 23.800

- 1p **28** Bereken op basis van bovenstaande gegevens de kostprijs van één tandenborstel.

Voor het berekenen van de gerealiseerde nettowinst berekent Ergun het gerealiseerde verkoopresultaat en het gerealiseerde totale budgetresultaat.

- 2p **29** Bereken met behulp van bovenstaande gegevens het gerealiseerde verkoopresultaat over april 2014. Geef aan of er sprake is van een voordelig of van een nadelig resultaat.

- 1p **30** Bereken de toegestane kosten van de 12.000 verkochte tandenborstels in april 2014.

- 2p **31** Bereken de gerealiseerde nettowinst in april 2014 met behulp van het gerealiseerde verkoopresultaat en het totale gerealiseerde budgetresultaat. Geef hierbij aan of er sprake is van een voordelig of van een nadelig budgetresultaat.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

management & organisatie havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Opgaven

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo,

Bij het centraal examen management & organisatie havo op vrijdag 22 mei, aanvang 13.30 uur, moeten de kandidaten de volgende mededeling ontvangen. Deze mededeling moet bij het begin van de zitting worden voorgelezen en/of aan de kandidaten worden uitgereikt.

Op **pagina 4** van het opgavenboekje, in de inleidende tekst vóór vraag 7, achter het eerste opsommingsstreepje, moet de zin:

constante materiële lasten. Deze bestaan uitsluitend uit afschrijvingslasten.

vervangen worden door:

constante materiële lasten. Deze bestaan uitsluitend uit afschrijvingslasten of leaselasten.

Het College voor Examens
Namens deze, de voorzitter,

drs. P.J.J. Hendrikse